

Naslov rada:

Uloga sanitarne inspekcije u sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti

Amar Žilić^{1,2}

¹ *Federalna uprava za inspekcijske poslove, FBiH, Fehima ef. Čurčića 6, Sarajevo, BiH*

² *Fakultet zdravstvenih studija, Univerzitet u Sarajevu, Bolnička bb Sarajevo, BiH*

Sažetak rada:

Uvod: Zarazne bolesti su bolesti uzrokovane biološkim agensima (bakterije, virusi, paraziti, gljivice) i/ili njihovim toksinima koji se direktno i/ili indirektno prenose na ljude, čije je sprječavanje, suzbijanje i kontrola od interesa za Federaciju. Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti propisuje mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koje mogu biti opće mjere, posebne mjere i ostale mjere, a nadzor nad provedbom istih provode sanitarni inspektori. U postratnom periodu sve je manji broj sanitarnih inspektora, a organizacija i podjele nadležnosti su kompleksne, te se preporučuje donošenje zakona o sanitarnoj inspekciji po uzoru na okolne zemlje i zemlje EU.

Cilj rada je prikazati ulogu sanitarne inspekcije u sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i ukazati na još uvijek aktuelan javnozdravstveni problem koji te bolesti predstavljaju, te ukazati na nedovoljan broj sanitarnih inspektora u skladu sa preporukama WHO, te preporuku donošenja zakona o sanitarnoj inspekciji po uzoru na okolne zemlje i zemlje EU sa tačno definisanim nadležnostima.

Materijal i metode: Prijave oboljenja od zaraznih bolesti i prijave epidemija u periodu od 2011. do 2015. godine na području Federacije BiH, zakonska regulativa iz oblasti sanitarne inspekcije i preporuke WHO.

Rezultati: Na području Federacije BiH je među deset vodećih zaraznih oboljenja najviše iz grupe respiratornih oboljenja (gripa/bolesti slične gripi, Varicellae, Angina streptococcica, TBC respiratornog sistema i Scarletina), te crijevnih oboljenja (Enterocolitis acuta, Toxiinfectio alimentaris, Salmonellosis). Na području Federacije BiH u periodu od 2011. do 2015. godine ukupno je prijavljeno 296888 zaraznih bolesti, što u prosjeku svake godine čini 59377 oboljenja od zaraznih bolesti koje prema Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Sl. n. FBiH", br.: 29/05) podliježu obaveznom prijavljivanju, od čega 5149 čine bolesti crijevne zarazne bolesti, što čini 8,7 % ukupnog broja prijavljenih. Broj crijevnih zaraznih bolesti pokazuje signifikantan porast od 2011. do 2015. godine. U periodu od 2011. do 2015. godine prijavljene su 22 epidemije zaraznih bolesti, najviše epidemija je prijavljeno 2014. godine (9). Od 22 prijavljene epidemije 13 su bile alimentarne epidemije (trovanja hranom) i 9 kapljičnih. Najveći broj oboljelih je prijavljen u epidemiji salmoneloze s ukupno 249 oboljelih 2015. godine.

Broj sanitarnih inspektora na području Federacije BiH u periodu od 2011. do 2015. godine konstantno opada. Trenutno su na području Federacije BiH na poslovima sanitarnih inspektora (općinski, gradski i kantonalni) ukupno 44 osobe + 6 Federalnih inspektora koji rade po ovlaštenjima određeni period kao sanitarni inspektori, a prema preporukama WHO broj sanitarnih inspektora bi trebao biti 153 za područje Federacije BiH, što trenutno čini samo 39,2 % od preporučenog broja.

Diskusija: Lex specialis sanitarne inspekcije „Zakon o sanitarnoj inspekciji“ (“Službeni list SRBiH”, br. 23/77, 16/82, 13/83 i 15/90) je još uvijek na snazi, ali isti je potrebno doraditi, odnosno donijeti novi Zakon, po uzoru na susjedne zemlje i zemlje EU, koje imaju Zakone o sanitarnom nadzoru i Zakone o sanitarnoj inspekciji sa jasno definisanim ustrojstvom, nadležnostima, te načinu rada sanitarne inspekcije.

Zaključak: Uprkos poznavanju epidemioloških karakteristika zaraznih bolesti pojava tih bolesti se ne smanjuje, već one i dalje čine značajan zdravstveni, socijalni i ekonomski problem.

Epidemiološki podaci čine osnovu za odlučivanje o mjerama sprječavanja i smanjenja pojave ovih bolesti. Veoma je važno ukazati na ulogu sanitarne inspekcije u sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, te pridržavanju preporuke WHO o broju sanitarnih inspektora u odnosu na ukupan broj stanovnika, kao i bitnosti edukacije uposlenika prilikom inspeksijskih nadzora kao i cjelokupnog stanovništva o mjerama za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti.

Ključne riječi: sanitarna inspekcija, zarazne bolesti, epidemija, mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, zakonska regulativa

.....

UVOD

Zarazne bolesti su bolesti uzrokovane biološkim agensima (bakterije, virusi, paraziti, gljivice) i/ili njihovim toksinima koji se direktno i/ili indirektno prenose na ljude, čije je sprečavanje, suzbijanje i kontrola od interesa za Federaciju BiH. Zarazne bolesti predstavljaju značajan sociomedicinski problem, naročito u okolnostima tekućih promjena u zemlji, socijalne tranzicije i niza drugih determinanti koje doprinose njihovoj pojavi i širenju. Na području Federacije BiH je među deset vodećih zaraznih oboljenja najviše respiratornih, te crijevnih zaraznih bolesti. Svake godine milioni ljudi širom svijeta boluju od različitih vrsta oboljenja koje se prenose hranom. Bolesti koje se prenose hranom imaju javnozdravstveni značaj, jer mnoge bakterije, virusi i paraziti mogu kontaminirati hranu i preko njih izazvati pojavu zaraznih bolesti. Najznačajnije bakterije u hrani su: *Salmonella* spp, *Escherichia coli*, *Campylobacter*, *Listeria*, a najznačajniji virusi: rotavirus, norovirus, virus hepatitisa A.

Broj oboljelih od ovih oboljenja je u stalnom porastu. Razloga je više, a neki od njih su: međunarodna trgovina hranom, promjene u načinu ishrane, sve značajnija industrijska proizvodnja hrane, loši sanitarno – higijenski uvjeti u proizvodnji, nepridržavanje DPP, DHP i HACCP, nepoznavanje zakonske regulative iz oblasti sigurnosti hrane i sanitarnih propisa. Značajna je također i adaptacija uzočnika oboljenja na faktore okoliša kao i razvoj rezistencije na antimikrobne lijekove i dezinficijense.¹

Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti propisuje mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koje mogu biti opće mjere, posebne mjere i ostale mjere, a nadzor nad provedbom istih provode sanitarni inspektori. Provođenje navedenih mjera je od velikog značaja za prevenciju od zaraznih bolesti, imajući u vidu da u opće mjere spadaju: osiguranje higijenski ispravne vode za piće, kao i sanitarna zaštita izvorišta, objekata i uređaja koji služe za snabdijevanje vodom za piće; osiguranje zdravstvene ispravnosti životnih namirnica i sanitarno-tehničkih i higijenskih uvjeta za njihovu proizvodnju i promet; uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih materija na način i pod uvjetima kojima se osigurava zaštita od zagađivanja voda i zemljišta, kao i održavanje glodara i insekata na biološki prihvatljivom minimumu; održavanje sanitarno-tehničkih i higijenskih uvjeta u javnim zgradama, sredstvima javnog saobraćaja i na javnim mjestima; vršenje obavezne (preventivne) dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije u objektima za snabdijevanje vodom za piće, objektima za proizvodnju i promet namirnica i predmeta opće upotrebe, te sirovina za njihovu proizvodnju odnosno prijevoznim sredstvima namijenjenim za njihov prijevoz, objektima odnosno prostorima za uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih materija, objektima zdravstvenih ustanova i nosioca privatne prakse, odgojno-obrazovnim objektima, objektima i sredstvima javnog prometa, stambenim objektima i dvorištima, ostalim objektima privrednih društava (radnim prostorijama, na radnim površinama, sredstvima rada i dr.), drugih pravnih lica kao i fizičkih lica - obrtnika i drugih pravnih i fizičkih lica.

U posebne mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti spadaju: predstavljanje i zdravstveno vaspitanje o prevenciji zaraznih bolesti; rano otkrivanje izvora zaraze i puteva prenošenja zaraze; laboratorijska izolacija i identifikacija uzročnika; prijavljivanje; prijevoz,

izolacija, hospitalizacija i liječenje oboljelih lica; dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija (obavezna protuepidemijska dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija); zdravstveni nadzor nad kliconošama, zaposlenicima i drugim licima; imunizacija, imunoprofilaksa i hemoprofilaksa; karantin, kućna izolacija i zdravstveni nadzor. Ostale mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti su: mjere u slučaju epidemije ili elementarnih nepogoda; prijenos, pogreb i iskopavanje umrlih osoba; mjere za sprečavanje i suzbijanje infekcija u zdravstvenim ustanovama, te testovi na humani materijal.

Nadzor nad provedbom mjera za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti obavljaju sanitarni inspektori koji postupaju kao prvostepeni organ. ²

U postratnom periodu sve je manji broj sanitarnih inspektora, a organizacija i podjele nadležnosti su kompleksne. Sanitarni inspektori u FBiH su organizovani kao općinski (npr: Općina Kakanj, Općina Glamoč itd), gradski (Grad Zenica, Grad Tuzla), kantonalni (Kantonalne Uprave za inspeksijske poslove i Kantonalna ministarstva zdravstva SBK i HNK), te kao federalni inspektori (Federalna uprava za inspeksijske poslove). Podjele vertikalne i horizontalne nadležnosti su kompleksne i postoje preklapanja nadležnosti, te se preporučuje donošenje zakona o sanitarnoj inspekciji po uzoru na susjedne zemlje i zemlje EU.

Cilj ovog rada je prikazati ulogu sanitarne inspekcije u sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i ukazati na još uvijek aktuelan javnozdravstveni problem koji te bolesti predstavljaju, te ukazati na nedovoljan broj sanitarnih inspektora u skladu sa preporukama WHO, te preporuku donošenja zakona o sanitarnoj inspekciji po uzoru na susjedne zemlje i zemlje EU sa tačno definisanim nadležnostima.

METODE RADA:

Korištene su godišnji bilteni o kretanju zaraznih oboljenja koja se obavezno prijavljuju iz Službe za epidemiologiju Zavoda za javno Federacije BiH, te prijave epidemija na području FBiH, zakonska regulativa iz oblasti sanitarne inspekcije i preporuke WHO. Rad je retrospektivna studija, za period 2011-2015. godine.

Korišten je deskriptivno-analički epidemiološki metod. Podaci su statistički obrađeni, a neki od relevantnih rezultata prikazani u formi tabela i grafikona.

REZULTATI:

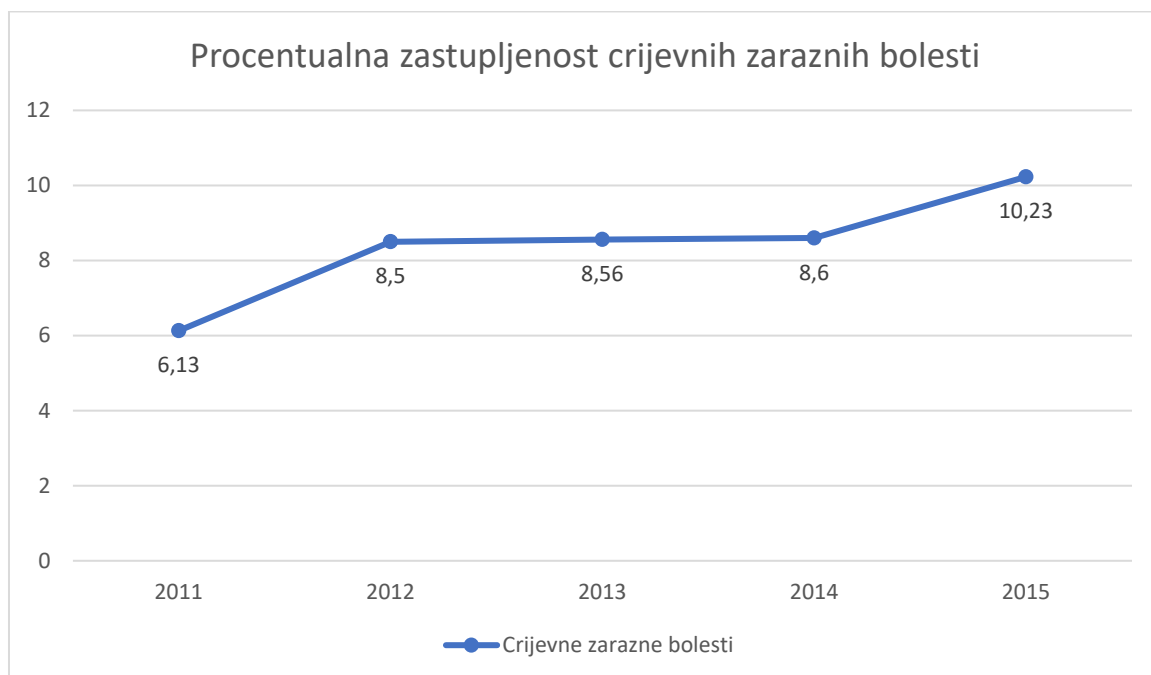
Na području Federacije BiH je među deset vodećih zaraznih oboljenja najviše iz grupe respiratornih oboljenja (gripa/bolesti slične gripi, varicellae, angina streptococcica, TBC respiratornog sistema i scarlatina), te crijevnih oboljenja (enterocolitis acuta, toxiinfectio alimentaris, salmonellosis). Na području Federacije BiH u periodu od 2011. do 2015. godine ukupno je prijavljeno 296888 zaraznih bolesti, što u prosjeku svake godine čini 59377 oboljenja od zaraznih bolesti, koje prema Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine FBiH", br.: 29/05) podliježu obaveznom prijavljivanju, (Grafikon 1.) (Grafikon 2.) od čega 5149 čine bolesti crijevne zarazne bolesti, što čini 8,7 % ukupnog broja prijavljenih. Broj crijevnih zaraznih bolesti pokazuje signifikantan porast od 2011. do 2015. godine. U petogodišnjem periodu (od 2011-2015.godine) na području Federacije BiH su registrovana različita oboljenja čije je mogući put prijenosa hrana, a među njima su najznačajnija: enterocolitis acuta, toxiinfectio alimentaris, salmonellosis, amoebiasis i hepatitis virosa tip A. Ukupan broj svih registrovanih slučajeva od naprijed navedenih oboljenja je 25745. Kao što se vidi na grafikonu (Grafikon 3.) najveći postotak oboljelih od crijevnih zaraznih u odnosu na ukupan broj oboljelih od zaraznih bolesti je registrovan 2015. godine (10,23%), a najmanji 2011. godine (6,13%). Incidenca se kretala od 181/100000 stanovnika pa do 236/100000 stanovnika.



Grafikon 1.: Ukupan broj zaraznih bolesti na području FBiH u periodu 2011. - 2015. godine



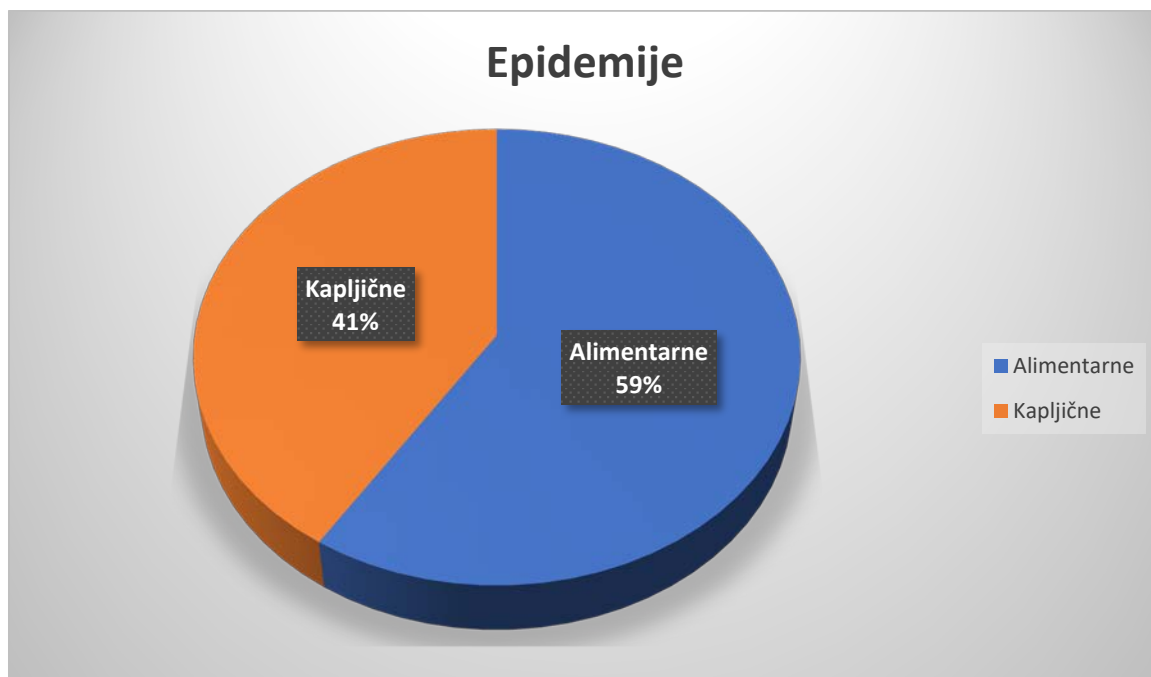
Grafikon 2.: Procentualna zastupljenost respiratornih i crijevnih zaraznih bolesti u periodu od 2011. – 2015. godine na području FBiH



Grafikon 3.: Procentualna zastupljenost crijevnih zaraznih bolesti u periodu od 2011. do 2015. godine.

U periodu od 2011. do 2015. godine prijavljene su 22 epidemije zaraznih bolesti, najviše epidemija je prijavljeno 2014. godine (9). Od 22 prijavljene epidemije 13 su bile alimentarne epidemije (trovanja hranom) i 9 kapljičnih. (Grafikon 4.)

Najveći broj oboljelih je prijavljen u epidemiji salmoneloze s ukupno 249 oboljelih 2015. godine.



Grafikon 4.: Procentualna zastupljenost alimentarnih i kapljičnih infekcija

Organizacija sanitarne inspekcije u FBiH

Sanitarni inspektori u FBiH su organizovani kao općinski, gradski, kantonalni, te federalni sanitarni inspektori. Kao primjer općinskih sanitarnih inspektora imamo općine Kakanj, Žepče, Zavidovići, Maglaj, Glamoč itd, gradski sanitarni inspektori za područja grada Zenica, grada Tuzla, kantonalni koji se nalaze u kantonalnim upravama za inspeksijske poslove i kantonalnim ministarstvima zdravstva, što je slučaj u SBK i HNK, te kao federalni inspektori u sklopu federalne uprave za inspeksijske poslove, i to kao federalni inspektori koji rade po ovlaštenju kao sanitarni inspektori (u slučaju da u pojedinim kantonima nema sanitarnih inspektora, kao i prilikom pojačanih inspeksijskih nadzora FUZIP-a), te kao federalni granični sanitarni inspektori.

Broj sanitarnih inspektora na području Federacije BiH u periodu od 2011. do 2015. godine konstantno opada. Trenutno su na području Federacije BiH na poslovima sanitarnih inspektora (općinski, gradski i kantonalni) ukupno 44 osobe + 6 Federalnih inspektora koji rade po ovlaštenjima određeni period kao sanitarni inspektori, a prema preporukama WHO broj sanitarnih inspektora bi trebao biti 153 za područje Federacije BiH, (Tabela 1.) što trenutno čini samo 39,2 % od preporučenog broja. (Grafikon 5.) Dakle, broj sanitarnih inspektora je iz godine u godinu manji, a s obzirom na veliku ulogu sanitarne inspekcije u sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, za očekivati je da se broj zaraznih bolesti, prije svega crijevnih zaraznih bolesti neće značajno smanjivati, s obzirom na navedenu situaciju.

Tabela 1.: Brojčani prikaz trenutno zaposlenih sanitarnih inspektora, kao i potreban broj prema preporuka SZO.

Kanton/ Županija	Ukupan broj Stanovnika *	Trenutno zaposlenih	Potreban broj	Broj koji nedostaje
Unsko-sanski	287.030	1	19	18
Posavski	38.375	3	3	-
Tuzlanski	498.766	6	33	27
Zeničko-dobojski	396.732	6	24	18
Bosansko-podrinjski	32.341	1	2	1
Srednjobosanski	251.714	4	17	13
Hercegovačko-neretvanski	223.471	9	15	6
Zapadno-hercegovački	81.309	3	5	2
Sarajevski	446.853	8	30	22
Kanton 10	77.757	3	5	2
UKUPNO FBiH				

	2.334.348	44 + 6 **	153	103
--	-----------	-----------	-----	-----

* Procjena sredinom 2014. godine Federalnog zavoda za statistiku.

** Federalni sanitarni inspektori po ovlaštenju koji rade određeni period kao sanitarni inspektori u izvršavanju Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Sl.n FBiH“, broj 29/05) i podzakonskih akata donesenih u cilju provedbe navedenog zakona.



Grafikon 5.: Procentualna zastupljenost sanitarnih inspektora u odnosu na preporuke SZO po Kantonima u FBiH

Nadležnosti sanitarne inspekcije

Nadležnosti sanitarne inspekcije utvrđene su prvenstveno Zakonom o sanitarnoj inspekciji („Službeni list SRBiH“, br. 23/77, 16/82, 13/83 i 15/90, preuzet uredbom „Službeni list R BiH“, br. 2/92 i 13/94),³ zatim drugim materijalnim zakonima iz različitih upravnih oblasti, Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti „Službene novine Federacije BiH“, broj: 29/05,² Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe („Službeni list R BiH“, br. 2/92 i 13/94),⁴ Zakon o zdravstvenom nadzoru životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe („Službeni list R BiH“, br. 2/92 i 13/94),⁵ te Zakonima o inspekcijama (FBiH i Kantona/Županija), te podzakonskih akata (Pravilnik o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/13 i dr.).⁶

Dakle nadležnosti sanitarne inspekcije su izuzetno široke, a sanitarnom nadzoru podliježu svi objekti, djelatnosti, proizvodi i lica koja mogu ugroziti ili štetno delovati na zdravlje ljudi.

Sanitarni nadzor obuhvata kontrolu izvršenja zakona, drugih propisa i opštih akata i sprovođenja mjera koje se odnose na: sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti; proizvodnju i promet životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe; zdravstveno stanje lica koja rade na poslovima na kojima mogu ugroziti zdravlje drugih ljudi koji podležu sanitarnom nadzoru, preventivni sanitarni nadzor nad izgradnjom objekata; vodu za piće, objekte, postrojenja i uređaje za snabdevanje vodom za piće; proizvodnju i promet otrova; objekte, postrojenja i

uređaje za ispuštanje otpadnih voda; zaštitu i unaprjeđenje čovjekove okoline (voda, vazduh, zemljište i buka); propisane sanitarno-higijenske mjere u: objektima zdravstvenih ustanova, školskih i predškolskih ustanova, viših škola i fakulteta, ustanova za zbrinjavanje starih i odraslih lica, objektima rekreativnih i kulturnih ustanova, objektima za održavanje lične higijene i uljepšavanje lica i tijela, ugostiteljsko-turističkim objektima, zanatsko-uslužnim objektima, industrijskim objektima te objektima i sredstvima javnog saobraćaja (drumskog, železničkog, vazdušnog, riječnog, jezerskog, morskog) kao i drugim objektima za smještaj i okupljanje ljudi.³

Ovlasti sanitarnog inspektora

Nadzor nad provedbom mjera za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti obavljaju sanitarni inspektori koji postupaju kao prvostepeni organ.

U provedbi nadzora sanitarni inspektori ovlašteni su: zabraniti kretanje osobama za koje se utvrdi ili posumnja da boluju od određenih zaraznih bolesti; zabraniti okupljanje osoba u obrazovnim ustanovama, kinima, pozorištima, javnim lokalima te na drugim javnim mjestima dok ne prođe opasnost od epidemije zaraznih bolesti određenih Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti; narediti izolaciju osoba oboljelih od zaraznih bolesti određenih ovim Zakonom i njihovo liječenje; osobama koje su oboljele od određenih zaraznih bolesti te osobama koje su nosioci klica određenih zaraznih bolesti zabraniti rad na određenim radnim mjestima odnosno mjestima na kojima mogu ugroziti zdravlje drugih osoba; narediti uklanjanje oboljelih osoba sa određenih radnih mjesta i zabraniti rad osobama koje nisu podvrgnute propisanim zdravstvenim pregledima do ozdravljenja odnosno pregleda; narediti zdravstveni pregled osoba i materijala za laboratorijsko ispitivanje radi utvrđivanja zaraznih bolesti određenih Zakonom; zabraniti rad osobama koje nisu podvrgnute zdravstvenom vaspitanju, dok ne dokažu potrebna znanja za to potvrdom ovlaštene zdravstvene ustanove; narediti provedbu zdravstvenog vaspitanja osoba koje učestvuju u proizvodnji ili prometu namirnicama; narediti obavljanje obavezne (preventivne i protivepidemijske) dezinfekcije, dezinskcije i deratizacije; zabraniti obavljanje obavezne dezinfekcije, dezinskcije i deratizacije pravnom i fizičkom licu ako ne udovoljava propisanim uvjetima - dok se tim uvjetima ne udovolji; narediti da se preduzmu i druge propisane opće, posebne i ostale mjere za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti.²

DISKUSIJA:

Milioni ljudi širom svijeta svake godine oboljevaju od različitih zaraznih bolesti. Posebno zabrinjava činjenica što se broj oboljelih iz godine u godinu povećava.⁷

Na području Federacije BiH bolesti koje se prenose hranom predstavljaju veoma značajna oboljenja. Prosječni udio ovih oboljenja među svim registrovanim zaraznim oboljenjima na Kantonu Sarajevo je u posmatranom periodu bio prosječno 8,7 %, a najveći postotak oboljelih od crijevnih zaraznih u odnosu na ukupan broj oboljelih od zaraznih bolesti je registrovan 2015. godine (10,23%), a najmanji 2011. godine (6,13%).

Trendovi koji se slijede danas u Europskoj regiji SZO, naročito naglašavaju postojanje i razvijanje tijela koja će štititi zdravlje stanovništva i okoliš, kroz preventivno djelovanje. Također, u postupku pridruživanja EU, BiH će imati obavezu pridržavanja propisa za zaštitu zdravlja stanovništva, koji se odnose na sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, zdravstvenu ispravnost hrane i vode za piće, monitoring zraka, proizvodnju i upotrebu hemikalija, odlaganje komunalnog i opasnog otpada i sl.⁸

EU, kao niti SZO, ne predlaže uniformni model organizacije Sanitarne inspekcije, već organizaciju prepušta svakoj državi u skladu s njenim kulturološkim, ekonomskim i političkim principima. Unutar Evrope mogu se prepoznati tri osnovna modela organizacije: centralizirani, decentralizirani i federalni model,⁸ a aktivnosti sanitarne inspekcije provode se unutar nekoliko Ministarstava i državnih agencija.

Sadašnja organizacija sanitarne inspekcije u BiH odgovara decentraliziranom modelu koji je prisutan u VB.

Lex specialis sanitarne inspekcije „Zakon o sanitarnoj inspekciji“ (“Službeni list SRBiH”, br. 23/77, 16/82, 13/83 i 15/90) u BiH je još uvijek na snazi, ali isti je potrebno doraditi, odnosno donijeti novi Zakon, po uzoru na susjedne zemlje i zemlje EU, koje imaju Zakone o sanitarnom nadzoru i Zakone o sanitarnoj inspekciji sa jasno definisanim ustrojstvom, nadležnostima, te načinu rada sanitarne inspekcije.

FBiH je također u fazi donošenja novog Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, koji će omogućiti konzistentnost i komplementarnost sa propisima Evropske unije, te relevantnim programima i inicijativama u zemljama Evropske unije u kontekstu javnozdravstvenih akcija, izmjene informacija i postavljanju okvira za programe istraživanja i tehnološkoga razvoja u ovoj oblasti.

Vrijedećim Zakonom o sanitarnoj inspekciji,³ propisana organizacija i nadležnosti sanitarne inspekcije u FBiH ne prate aktuelno stanje i društveni značaj ove službe, te ne osigurava koherentnost povezanosti u planiranju i evaluaciji rada. Sanitarni inspektori u FBiH su organizovani na četiri različita nivoa, kao općinski, gradski, kantonalni, te federalni sanitarni inspektori, a njihov broj je daleko ispod preporuka SZO, te trenutno iznosi 39,2% od preporučenog broja. Nadalje, ovakvim ustrojem ne osigurava se uvezanost inspekcija, niti jedinstvena baza, niti baza inspeksijskih nadzora koji bi se vršili na osnovu procjene rizika, a budžeti inspekcija za uzorkovanja - sprovođenje analiza radi utvrđivanja zdravstvene ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe su nedostatni.

ZAKLJUČAK:

Uprkos poznavanju epidemioloških karakteristika zaraznih bolesti pojava tih bolesti se ne smanjuje, već one i dalje čine značajan zdravstveni, socijalni i ekonomski problem. Epidemiološki podaci čine osnovu za odlučivanje o mjerama sprječavanja i smanjenja pojave ovih bolesti. Veoma je važno ukazati na ulogu sanitarne inspekcije u sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, te pridržavanju preporuke SZO o broju sanitarnih inspektora u odnosu na ukupan broj stanovnika.

Sadašnji organizacijski oblik treba dostatno kadrovski ojačati a novim Zakonom tačno definisati nadležnosti sanitarne inspekcije, kao i podjele nadležnosti na različitim nivoima (općinska, kantonalna, federalna), te stvoriti adekvatne materijalno tehničke uvjete za učinkovit rad, informatičko povezivanje cijelog sistema nadzora za mogućnost brze međusobne razmjene podataka (jedinstvene baze podataka, subjekata nadzora, procjena rizika) brzo i učinkovito djelovanje u bilo kojim kriznim situacijama, učinkovit sistem stalne edukacije i izobrazbe kadrova, te unutarnja stega i kontrola učinkovitosti rada svakog inspektora. Vrlo bitna uloga sanitarnog inspektora je i djelovati preventivno u vidu upoznavanja sa zakonskom regulativom i edukacije subjekata nadzora, odnosno uposlenika prilikom inspeksijskih nadzora kao i cjelokupnog stanovništva o mjerama za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti.

Država bi i dalje trebala ulagati u edukaciju i organizaciju sanitarne službe, a njen položaj treba ojačati. Da je društvena zajednica počela značajnije sagledavati ovu problematiku i njezin javnozdravstveni značaj, pokazuje i to što je upravo u proceduri donošenje novoga Zakona o

zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, koji je temeljni akt zakonske regulative iz oblasti sprječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti.

LITERATURA:

1. Ropac D. i sar. Epidemiologija zaraznih bolesti, Medicinska naklada, Zagreb,2003; pp 152-173
2. Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, Službene novine FBiH, broj: 29/05
3. Zakon o sanitarnoj inspekciji, Službeni list SRBiH, broj: 23/77, 16/82, 13/83 i 15/90, preuzet uredbom Službeni list RBiH, broj: 2/92 i 13/94
4. Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe, Službeni list RBiH, broj: 2/92 i 13/94
5. Zakon o zdravstvenom nadzoru životnih namirnicama i predmeta opšte upotrebe, Službeni list R BiH, broj 2/92 i 13/94
6. Pravilnik o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja, Službeni glasnik BiH', broj: 5/13
7. Mahon CR. Foodborne illness: is the public at risk? Clini Lab Sci. 1998 Sep-Oct; 11(5):291-7
8. Vitale K i sur. Uloga sanitarno-inspekcijskog nadzora vode u osiguranju javnozdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj. ed Jad 2010; 40(3-4):75-83